

Tilblivelsen af *Jason med det gyldne skind*

– de samtidige kilder

Af Stig Miss

Den 19. marts 1803 holdt Friederike Brun en fest i Rom for Thorvaldsen i anledning af, at hans skulptur *Jason med det gyldne skind* var blevet støbt i gips – på Friederike Bruns bekostning i øvrigt. Og den dato er vel det nærmeste, vi kan komme på en årsdag for færdiggørelsen af Thorvaldsens berømte skulptur. I Thorvaldsens værk og i museets samlinger er skulpturen vigtig. Det er oftest Jason, der afbildes, når Thorvaldsen omtales i de talrige beskrivelser af hans kunst, og skulpturens karakter af gennembrudsværk både for Thorvaldsen selv og for et nyt skulpturideal i samtiden er der ikke tvivl om.

Ifølge Just Mathias Thiele – den uomgængelige kilde ved alle Thorvaldsen relaterede forhold – begyndte Thorvaldsen at udføre en statue med motivet *Jason med det gyldne skind* i naturlig størrelse – dvs. i legemsstørrelse – i oktober 1800.¹ Det bygger han på ordlyden af Thorvaldsens indberetning til Kunstakademiet af 24. oktober 1800, hvor Thorvaldsen skriver: »Hvad for nærværende fornemmeligen beskæftiger mig er en nøgen Figur i naturlig Størrelse, som forestiller Iason i Begreb at vende tilbage til Skibet efter han har borttaget det gyldne Fliis, som han bærer paa den venstre Arm holdende i den høire Haand et Spyd og en Copie i Marmor efter Raphaels Buste i Rotonden ...«. ² Kopien af Rafaels portrætbuste var en kopi i marmor efter Pietro Paolo Naldini's portrætbuste af Rafael i Pantheon, som Abildgaard i december 1799 havde bedt Thorvaldsen om at udføre til sig.

Men Thorvaldsen må naturligvis være startet på statuen af Jason nogle måneder forinden. I et brev til Abildgaard allerede fra den 4. april 1800 nævner han for første gang Raphaels buste, og fortsætter »... og saa snart denne er færdig agter ieg at lægge Haand paa en Marmorstatue i levende Størrelse, dersom ikke Bekostninger i disse Tiider da ogsaa Marmoren er overmaade Dyr skulde hindre mig deri«. ³ Med »levende Størrelse«, som der står, menes netop naturlig eller legemsstørrelse, og

vi må antage, at det er statuen af Jason, Thorvaldsen har i tankerne.

I samtiden er der – som det ofte er tilfældet med Thorvaldsens motiver – andre, der har beskæftiget sig med Jason-motivet før ham. Den italienske billedhugger Domenico Cardelli havde ved sin død i august 1797 efterladt sig et ufuldstændigt arbejde med en skildring af Jason og Medea; efter det overleverede – idet figuren ikke længere eksisterer – udført som en gruppe af to personer i naturlig størrelse.⁴ Thorvaldsen kunne altså kun lige netop nå at møde Cardelli i live, men må have været bekendt med hans statue. Ligesom Zoëga var det. Det fremgår af Zoëgas beretning fra maj 1799 om Cardellis skulptur og om hans tidlige død som blot 30-årig. Zoëga skriver om skulpturen: »Han gjorde nu til sit eget Studium en Gruppe af to Figurer i levende Størrelse: Jason med det gyldne skind i Haanden, og Medea, som tager ham ved Armen og befaler ham ufortøvet at bortflygte fra Colchos, medens han synes at holde Flugten for skammelig og at vilde oppebie sin Fiende. Han er nøgen med Hielm paa Hovedet, hun er klædt i græsk Dragt. Man lastede Jasons Legeme, som alt for anatomisk, og Udtrykket i hans Hoved som vild og uædel: Bevægelsen i Medeas figur var naturlig og udtryksfuld, men hendes Drapperie alt for folderig«. ⁵ Thorvaldsen har på flere områder i sin Jason fremstilling bevidst villet adskille sig fra Cardellis fremstilling: Kun Jason, ingen Medea. Udtrykket er ædelt – ikke vildt og kroppen er bestemt ikke for detaljeret, anatomisk set. Men i andre træk følger han Cardelli: Jason er nøgen og har hjelm på hovedet. Og han flygter ikke.

En anden vigtig fremstilling i samtiden af Jason og hans bedrifter er naturligvis Asmus Jacob Carstens' serie af tegninger med fremstilling af Argonauternes togt. Carstens var kommet til Rom i oktober 1792, og det er ikke helt klart, hvornår han arbejder med motivkredsen inden sin død i maj

1798, men formodentlig er det noget af det, han arbejder senest på.

Thorvaldsen må ret hurtigt være kommet i kontakt med Carstens. Og her har forfatteren og kunstteoretikeren Carl Ludwig Fernow spillet en rolle, idet han kendte Carstens fra Lübeck fra midten af 1780'erne, hvor Carstens boede hos sin bror i Lübeck, og hvor Fernow var i apotekerlære. Den 19. september 1794 kom Fernow til Rom og bosatte sig indtil april 1795 netop hos Carstens.

Fernow er vel blandt de første, som Thorvaldsen knyttede sig til i Rom. Og Thorvaldsen medbragte jo også Immanuel Kant's bog »Zum ewigen Friede« fra København til Rom – længelsfuldt ventet af netop Fernow.⁶ Thorvaldsen bliver vel også bekendt med Fernow ved, at hans første entré til Rom efter rejsen fra Napoli til Rom den 7.-8. marts 1797 sker sammen med en ven af Fernow, lægen og naturvidenskabsmanden Christoph Heinrich Pfaff.⁷ Fernows første omtale af Thorvaldsen stammer fra et brev, han skriver den 11. marts 1797 til en bekendt allerede tre dage efter Thorvaldsens ankomst.⁸

Den 25. maj 1798 dør Carstens. Fernow arver hans kunstneriske efterladenskaber. Men tegningerne fra Argonautertogtet overdrages til Koch og Thorvaldsen. Koch omarbejder og delvis ændrer Carstens tegninger, inden han får dem udgivet som raderinger i 1799.⁹ Tegningerne kommer kort efter i Thorvaldsens besiddelse, og han forærer dem i 1804 til grev Adam Moltke-Nütschau, hvorfra de senere ender på Den kongelige Kobberstiksamling, mens resten af Carstens' efterladte værker befinder sig i Weimar med Goethes aktive medvirken. Tegningerne er således i Thorvaldsens besiddelse, mens han arbejder på Jason statuen.

Det samme er K. Ph. Moritz' bog *Götterlehre oder Mythologische Dichtungen der Alten*, udgivet i Berlin i 1791. Den bog må Thorvaldsen have anskaffet sig tidligt, muligvis allerede i København, men ellers kort tid efter ankomsten til Rom. Bogen, der befinder sig i Thorvaldsens bogsamling på museet, bærer ejersignaturen »B. Thorvaldsen«. Efter 1804 kaldte Thorvaldsen sig oftest »Alberto«. I Moritz' bog berettes om Jasons historie over 20 sider. Og naturligvis også om de prøvelser Jason skal gennemgå i Kolchis for at få det gyldne vædderskind. Næppe er den ene prøve overstået, før det rask går videre: »Ehe noch der König und das Volk von seinem Erstaunen sich erhohlte, eilte Jason schon,

den Drachen einzuschläfern; er tödtete das Ungeheuer, und triumphirend hielt seine Rechte das goldne Fliess empor. – Siegreich kehrte er nun mit seinen Gefährten in sein Schiff zurück«. ¹⁰ Den beskrivelse må Thorvaldsen også have læst, og illustrationerne til Moritz' gudelære var udført af – Asmus Jacob Carstens.

I foråret 1801 er den første Jason statue færdig, for den 22. april 1801 skriver Thorvaldsen igen til Kunstakademiet: »Jeg har modellert en staaende Figur over naturlig Størrelse forestillende Jason med det gyldne Fliis, som har havt den Lykke at finde Konst[n]ernes Bifald. Jeg agtede at lade den forme, men fandt Bekostninger derved afskrækkende, saasom man derfor forlangte 36 Scudi, hvilke i disse overmaade Dyre Tider meget vilde have inkommoderet mig, og ieg om saa meget mindre troede at kunde anvende derpaa, da ingen Udsigter er til at afsende noget til Kiøbenhavn.«. ¹¹ Man må derudfra forstå, at Thorvaldsen ikke lod den støbe i gips.

I brevkoncepten i Thorvaldsens Museums brevarkiv står der ikke direkte, at Thorvaldsen agter at lade statuen, der er udført i ler, slå sammen. I det afsendte brev, der citeres i udtog i Akademiets protokol og kun kendes i disse udtog, fremgår det, at Thorvaldsen beklager sig over, at han af mangel på penge ikke kan lade sin statue afstøbe, og at den snart vil falde sammen.¹² Thiele skriver direkte, at Thorvaldsen, da han via et brev fra sin fader havde erfaret, at Akademiet havde bevilget ham penge til at rejse hjem for, evt. over Paris, slog modellen til Jason sammen.¹³ Thieles kilde hertil er ikke kendt, men forløbet fremgår også af Friederike Bruns dagbog fra 27. november 1802, hvori hun skriver: »Thorvaldsen, vor Landsmand, har afgjort Talent for heroiske Skikkelser. Modellen til hans Jason, som han havde fuldendt i halvanden Gang Legemsstørrelse, maatte han slaa i Stykker, fordi den var for stor til at brændes i Ler, og han ikke havde Penge til at lade den støbe«. ¹⁴

At Thorvaldsen vil rejse hjem i sommeren 1802 fremgår også af et brev til Akademiet den 20. marts 1802.¹⁵ Da Zoëga erfarer, at Thorvaldsen er på vej hjem, tilbyder han at rejse med ham tilbage til Danmark, men først noget senere. Zoëga nævner slutningen af vinteren, men det ender med, at rejsen bliver udsat fra sommeren 1802 til foråret 1803.¹⁶

I eftersommeren 1802 må Thorvaldsen igen væ-

re gået i gang med en fremstilling af Jason og denne gang i over legemsstørrelse.¹⁷ Det får vi nok at vide af Thiele, men det fremgår ikke af kilder i Thorvaldsens Museums brevkiv. Fra marts 1802 til marts 1803 er der nemlig intet skriftligt vidnesbyrd bevaret om Thorvaldsens liv og kunst i arkivet. Men statuen må næsten være færdig i begyndelsen af 1803. Det véd vi, fordi Friederike Brun skriver, som det fremgår nedenfor, at hun ser den færdig i januar 1803.¹⁸

Friederike Brun var kommet til Rom for anden gang den 8. oktober 1802. Straks efter ankomsten rejste hun videre til Albano, men ca. 1. november tog hun ind til Rom igen og indlogerede sig i Villa Malta over for Via Sistina. To uger efter ankom Wilhelm von Humboldt og hustruen Caroline med deres børn. Den 13. november er fru Brun på besøg i Antonio Canova's atelier. Den 27. november er hun sammen med hr. og fru Humboldt på besøg hos Thorvaldsen,¹⁹ og her ser hun for første gang Jason undervejs i Thorvaldsens atelier, hvilket gjorde et voldsomt indtryk på hende.

Humboldts holder julefest i Villa Malta i december 1802. Heinrich Keller og Georg Zoëga og maleren J. L. Lund er også med til festen. Og Fernow og Thorvaldsen er der. Et stemningsbillede fra festen får man i fru Bruns erindringer udgivet 30 år senere: »Tief in sich geschmiegt, still und schweigend stand der junge Däne Thorwaldsen da, diese noch verschlossene Knospe der Unsterblichkeit.«²⁰

I januar 1803 besøger fru Brun igen Thorvaldsens værksted – også denne gang sammen med Humboldts. Det beretter hun om ti år senere: »Fra det fjerne Nord straaledede Danmarks Thorvaldsen! Og Følelsen, som det første Kunstværk, hvormed han offentlig fremtraadte, vakte, var forbauset Beundring! Det var i januar 1803 jeg var vidne til dette Fænomen ... Allerede var Argonauten Føreren Jason (nøiagtigen saa stor, som den belvederiske Apollo) i alle Kunstneres Munde, da Thorwaldsen engang ved et Middagsmaaltid, hvor han i Almindelighed pleiede at samles med 30 til 40 Kunstnere, blev spurgt: »om han ikke kiendte den unge danske Kunstner, der havde frembragt denne herlige Statue?« – saaledes i beskeden Stilheds Skiød havde denne store Genius udfoldet sine Vinger«. Friederike Brun har et andet sted nævnt, at maleren Friedrich Rehberg formodentlig var den første, der så Jason i Thorvaldsens atelier, mens den var

undervejs i leret, og det var ham, der fortalte om den til sin kreds af tyske kunstnere.²¹

Friederike Brun fortsætter sin beretning fra besøget i Thorvaldsens atelier januar 1803: »Hans Jason steg frem af Oldtidens Dyb, og traadte pludseligen hen for os, som en Aabenbaring fra Konstens skønneste Alder; og aldrig kan jeg glemme den salige Følelse, hvormed jeg opfyldtes ved Synet af dette høie Kunstværk: det stod atter, paa ny besialet for mig, hvad jeg troede for evig nedsunket i Fortids Skiød, det høie Helte-Ideal i al sin Enfoldighed, Kraft, Rolighed og Storhed!«.²²

Både hr. og fru Humboldt var begejstrede efter besøget, og begge skrev straks efter om statuen til Goethe. Wilhelm von Humboldt i et brev fra 28. januar 1803: »Statuen viser som Helhed en overmaade kraftig og harmonisk skikkelse, og den ideale Behandling af denne Heros er ganske i Antikkens Aand, holdt saare heldig midt imellem den almindelige Natur og den egentlige Gudeskikkelse. Det vilde virkelig i højeste Grad være skade, om dette i Sandhed udmærkede Kunstværk straks igen skulde gaa til Grunde i Gips.«²³ Fru Humboldt sender endog en tegning til Goethe af Jason sammen med en beskrivelse.²⁴

Den 19. marts holder Friederike Brun så den omtalte fest for Thorvaldsen i anledning af, at statuen er støbt i gips. »Unser Thorwaldsen's Jason, seine erste Statue und die jüngste der Antiken, war nun aus der Form, ja, war schon in Marmor durch den reichen Holländer, oder, wie mir Andre gesagt, Schottländer Hope bestellt, und also ihre Unsterblichkeit im Reiche der Erscheinungen gesichert. Unser Aller Freude hierüber war so gross, dass ich beschloss, sie in einem kleinen Feste auszulassen ...«²⁵ Det er ved samme fest, at fru Bruns datter Ida bekrandser Thorvaldsen med en laurbærkrands, og at billedhuggeren efter det overleverede med bæven udtrykker »O, den tynger paa min Isse.«²⁶ At det er fru Brun, der bekoster støbningen af Jason i gips, véd vi fra Carl Ludwig Fernows beskrivelse i Neue Teuscher Merkur.²⁷

I marts 1803 – den nøjagtige dato er ikke kendt – skulle Thorvaldsen være rejst til Danmark, ikke som tidligere planlagt i følgeskab med Zoëga, men med den preussiske billedhugger Friedrich Hagemann. Men Hagemann havde ifl. Thiele ikke fået sit pas i orden til den aftalte rejsedag, og rejsen måtte udsættes til næste dag.²⁸ Og det muliggjør-

de, at den engelske, i Holland fødte, bankier, kunst-kender, samler m.m. Thomas Hope of Amsterdam kunne nå at se skulpturen i Thorvaldsens atelier og straks bestille den. Sådan lyder den ofte berettede fortælling, selv om den ikke kan belægges med andre kilder end hos Thiele. Den kontrakt der indgås med Hope er dateret marts 1803 uden angivelse af en bestemt dato, og allerede den 23. marts får Thorvaldsen første rate af betalingen, 330 scudi.

I kontrakten med Hope²⁹ (se s. 16) forpligter Thorvaldsen sig til at udføre en statue i marmor i den bedste kvalitet fra Carrara efter den model, der findes i hans atelier ved Piazza Barberini. Statuen skal være 11 romerske palmi høj og forestille Jason med en lanse i den ene hånd og »det gyldne Fliis« – det gyldne vædderskind – i den anden. Prisen fastsættes til 600 romerske zecchiner svarende til 1320 romerske scudi. Betalingen skal ske i fire rater og første rate skal udbetales, når modellen er færdig. Og her menes fuldendelsen af gipsmodellen. Statuen støbes jo formodentlig først umiddelbart før den 19. marts, og Thorvaldsen får den første betaling den 23. marts. Mange år senere, da Hope med rette rykker Thorvaldsen for at få sin skulptur færdig, erindrer han dog, at han har set statuen hos Thorvaldsen i *gips*.³⁰ Anden rate skal falde, når marmorblokken er ankommet til Rom fra Carrara. Og tredje rate, når statuen er »udtaget af punkterne«, dvs. at statuen i hovedtrækkene er udhugget inden den endelige overfladebehandling og inden de finere detaljer er færdige. Udtrykket refererer til, at der skal hugges så meget marmor væk på marmorblokken, at de mange målepunkter, der er afsat på originalmodellen fremstår identiske i alle tre dimensioner på marmorblokken. Og endelig skal fjerde rate udbetales, når statuen er helt færdig.

Derefter hører vi først igen om Jason i et brev fra Thorvaldsen til baron Hermann Schubart i januar 1804, hvor han siger at »Men Jason er saa vit at den venter paa mig men ieg tør endnu ikke vove at arbejde i mit Verksted formedels Fugtighe-den«. ³¹ Det vil sige, at arbejdet i marmor på Jason må være begyndt allerede på dette tidspunkt ved de to billedhuggere, som Thorvaldsen ansatte til at udføre det indledende arbejde (se s. 16). Man har ellers antaget, at Thorvaldsen først valgte og indgik kontrakt om marmorblokken på en rejse til Carrara i august 1804. Om denne rejse hører vi i et brev fra Thorvaldsen til Kunstakademiet i Køben-

havn den 6. august 1804, skrevet mens Thorvaldsen opholder sig på Hermann Schubarts landsted Montenero ved Livorno. Her skriver han »Jeg tænker om faae Dage at giøre en Rejse til Carrara for at indkiøbe Marmor, og haaber at være i Rom i September for der med fornyede Kræfter at arbejde paa min Jason om hvilken jeg havde den Ære at melde Academiet i min seneste Skrivelse«. ³² Det marmor Thorvaldsen vil indkøbe på denne rejse må altså være til andre statuer.

Kontrakten om marmorblokken og dens første bearbejdning indgås med Pietro Finelli fra Carrara og den schweiziske billedhugger og forfatter Heinrich (Enrico) Keller³³ (se s. 16). De skal finde en marmorblok uden synlige pletter af bedste kvalitet, og de skal få blokken leveret til Thorvaldsens atelier ved Piazza Barberini i Rom. De skal også sætte arbejdet med at hugge statuen i gang ved at »uddrage den af punkterne«. For de ydelser skal de honoreres med 650 »piastre romane«, hvilket beløb udgør næsten halvdelen af den sum, Thorvaldsen fik af Hope for den færdige Jason. De skal have 300 piastre forlods og det resterende beløb i rater, når parterne er enige herom.

I februar 1805 modtager Thorvaldsen fra Hope 3. rate af betalingen, som han skulle have, når skulpturen var uddraget af punkterne, og det må man så tro, at den er på det tidspunkt. Endelig modtager Thorvaldsen den sidste rest af de aftalte 600 Zecchiner i april 1806, et beløb han først skulle have, når skulpturen var færdig, hvad den til gengæld absolut ikke er.³⁴

Siden hører vi nu og da til det videre arbejde med at få statuen til Hope færdig i marmor, f.eks. i et brev til Hermann Schubart den 30. januar 1807: »... min Jason er temelig avansert saa jeg haaber inden et Aars forløb at see mine Arbeyder fuldendte«. ³⁵ Og derefter kommer alle årene, hvor personer fra Thorvaldsens nærmeste omgangskreds presser på for at få ham til at gøre den færdig,³⁶ og hvor Thomas Hope i flere breve oftest via sin bankier i Rom, Torlonia, med stigende irritation og skuffelse henvender sig til Thorvaldsen. I 1816 er Hope i Rom igen, og Thorvaldsen synes med adskillige forklaringer og forsikringer at have holdt Hope hen, og alligevel er det først i oktober 1828, at statuen endelig afsendes og lykkeligt ankommer til England.

Undervejs havde Thiele selv set Thorvaldsen

arbejde på netop Jason, da han første gang kom i Thorvaldsens atelier i foråret 1824. Thorvaldsen stod på et stillads og Thiele beretter »Nogle Øieblikke stod jeg taus nedenunder og sendte ham kun min Morgenhilsen. – »Det maa dog være Dem interessant,« yttrede jeg, omsider, »at fuldføre denne Statue!« – »Aah nei« svarede han, idet han lod Armen hvile, »Dengang da jeg gjorde den, fandt jeg den god – den er ogsaa god endnu; – men nu kan jeg dog gjøre noget bedre!«.37

I samtidens vurdering af Jason lægger de fleste med større eller mindre tydelighed vægt på, at Thorvaldsen med Jason har genskabt et billede af det antikke menneske – og dermed de antikke dyder – i samtiden. En af de første er i sagens natur Friederike Brun i to korte epigrammer samlet under overskriften *Thorvaldsens Jason*.38 For fru Brun er Jason præcis den antikke hero, der er genopstået i samtiden »Ist gefüllt zwischen mir und der Antike die Kluft?« spørger hun retorisk. For det er den for hende. De to epigrammer lyder:

Die Fremde

Trau ich dem staunenden Blick,
ist's Wahrheit was mir erscheint?
Ist gefüllt zwischen mir und die Antike die Kluft?
Hat der Heroen Geschlecht der Jahrtausende
Gräber gesprengt;
Wandelt es hehr und voll Kraft wieder
auf Erden umher?

Die Antike

Aus der Vergessenheit Nacht rief mich
des Genius Stimme,
Und ich gehorchte dem Ruf still sich
entfaltender Kraft,
Einfalt des Geistes, die Eines nur will,
und Fülle des Herzens
Schaff das Unmögliche selbst in
der entarteten Brust.

Jürgen Wittstock skriver i sin disputats *Geschichte der deutschen und skandinavischen Thorvaldsen-Rezeption bis zur Jahresmitte 1819* fra 1975, at med Jason var heltefiguren i det efterrevolutionære Europa skabt.39 Og med det mener han, at Thorvaldsens Jason bragte nyt håb i en tid, hvor forhåb-

ningerne til oplysningstidens og revolutionernes fornyende kraft ellers var bristet – Beethoven kradse også rasende tilegnelsen af Eroica symfonien til Napoleon ud i partituret og dedicerede i stedet symfonien bredt til »det nye menneske«.

Men i samtiden oplevedes skulpturen som et udtryk for, at det var lykkedes en kunstner at finde frem til en renere kilde for antikkens tale i samtiden. Den strengere græske stil – med Parthenon skulpturerne som det mest storslåede eksempel – blev det skulpturelle forbillede snarere end de overvejende hellenistiske skulpturer, som Winckelmann beskrev og fremhævede i programskriftet fra 1755 *Über die Nachahmung der Griechischen Werke in der Malerey und Bildhauer-kunst*. I den romerske kritik er Jason det første værk, der er tænkt og udført i den nyopdagede, rene, høje stil. Det er det første værk, der har fundet tilbage til en autentisk kilde i antikken. Med Fernows ord: Man havde »in neueren Zeiten kein Werk in so grossem und reinem Stil gesehen«.40 Eller med Antonio Canova's: »Quest' opera di quel giovane danese è fatta in uno stilo nuovo e grandioso«.41

Man kunne så mene, at den måske talte så rent, at man i *Jason* og i andre skulpturer derefter kunne have svært ved at skelne den samtidige kunst fra antikkens. Når man læser samtidens skribenters oplevelse af Jason kunne man tro, at en ren og skær genskabelse af antikken var det eneste saliggørende, men allerede Winckelmann opfordrede jo netop *ikke* til at genskabe antikken, men at *efterligne* den og på den baggrund danne sig sin *egen regel* for et samtidigt kunstnerisk udtryk. Det kunne være derfor, at Thorvaldsen havde vanskeligt ved at få Jason færdig. Han syntes måske også selv, at der var for lidt af ham selv i skulpturen – og for meget af antikken. Den sene ofte citerede udtalelse af Thorvaldsen til bronzestøberen Jørgen Balthasar Dalhoff i slutningen af 1830'erne synes at vidne om, at statuen opfattedes som antikiserende langt udover, hvad Thorvaldsen i hvert fald senere brød sig om. Ifølge Dalhoff skulle Thorvaldsen have sagt: »Véd du hvorfor Jason aldrig blev færdig? ... Jo, jeg hadede den Statue – for den var lavet af Tobak ... Jeg vilde vise mig, førend jeg forlod Rom. Jeg løb daglig til Vatikanet og slugte, hvad jeg kunde af Antikerne, og saa mig ikke om paa Tilbagevejen. ... Der var ikke det mindste af mine egne Tanker paa hele Statuen ...«.42

**Thorvaldsens kontrakt med
Thomas Hope om udførelsen af
skulpturen *Jason med det gyldne skind*
samt senere kvitteringer i forbindelse
med udbetalingerne af raterne**

Moi soussigné Je m'engage d'exécuter pour M^r.
Thomas Hope de Londres, en Marbre Statuaire de
Carrare, de la plus parfaite qualité, selon un mod-
ele actuellement existant dans mon Étude près de
la place Barberini, une Statue haute de Onze
palmes Romains, représentant Jason debout, por-
tant d'une main Sa Lance, de l'autre le toison d'or,
pour la Somme de Six cent Sequins Romains,
payables en quatre termes: le premier après
l'achèvement du Modele, le Second après l'arrivée à
Rome du bloc destiné pour la Statue, le troisième
après que celle-ci sera ébauché, et le quatrième &
dernier lorsqu'elle Sera entièrement terminée.

Rome le Mars 1803

B. Thorvaldsen

Recu la Somme de Trois Cents trente Écus
Romains en payement du premier terme de l'en-
gagement énoncé ci-dessus.

Rome 23. Mars 1803.

B. Thorvaldsen

Edi piu ho ricto & ordine del Sig. Patrizio Moir
copr. Il Sig. Marino Torlonia Scudi Tre Cento
trenta mta fina per la Seconda Rata.

Roma li 27. Agosto 1804

B. Thorvaldsen

Edi piu ho recto & ordine del Sig. Patrizio Moir
copra: Il Sig. Marino Torlonia Scudi Tre Cento
trenta mta fina per la terza Rata.

Roma li 27 febraro 1805

B. Thorvaldsen

**Kontrakt mellem Thorvaldsen og
billedhuggerne Pietro Finelli og
Heinrich Keller om at levere
en marmorblok og udføre det ind-
ledende huggearbejde på blokken**

Sottoscritto Alberto Torvaldsen Scultore Danese e
Pietro Finelli e Enrigo Keller Scultori si obbligamo
vicendevolmente, di procurare al detto A. Torvald-
sen un marmo statuario dell' ottima qualità senza
macchie nottabile per quanto si può vedere prima
di lavorarlo, si obbligamo inoltre di tirare a ñre
spese il detto pezzo allo studio suo situato in
Piazza Barberini al vicolo della catena di metterlo
in opera e di ridurre al punto della gradina la stat-
ua del Giasone fatta ed inventata dallo scultore
Torvaldsen al punto che sia ben ritrovata in tutte le
parti sue per il prezzo convenuto da ambe le parti
di seicento cinquanta Piastre romane, tra marmo
tiro e sbozzatura coll' obbligo di dare a Conto alli
scultori Fenelli e Keller trecento piastre per le spese
occorenti ed il resto della somma per quanto si
converrà. In fede dicò.

B. Thorvaldsen

Pietro Finelli

Enrigo Keller

Sottoscritti abbiamo ricevuto a Conto trecento
Scudi

Enrigo Keller

Pietro Finelli

e più a di 28 Agosto o ricevuto Piastre Cento
cinquanta ed in fede dico piastre 150

Pietro Finelli

Enrigo Keller

e più a di 8 Marzo 1805, ho ricevuto piastre cento
ed in fede dico P^{re} 100

Pietro Finelli

e più a d 2 Maggio 1806 ho ricevuto piastre ven-
ticinque ed in fed^e d P. 25

Pietro Finelli

e più a di 26 Giugno 1806 ho ricevuto Piastre ven-
ticinque ed in fede dico P. 25

Pietro Finelli

Summary

The article provides a chronological and systematic account of the contents of the most important sources we have regarding the genesis of Bertel Thorvaldsen's sculpture *Jason with the Golden Fleece*.

Noter

1. Just Mathias Thiele, *Thorvaldsens Biographi*, I-IV, København 1851-56.
2. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
3. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
4. Victor P. Christensen, Billedhuggeren Domenico Cardelli, i: *Nordisk Tidsskrift*, Stockholm 1916, s. 136.
5. Georg Zoëga i et brev fra Rom fra 8. september 1797, trykt i: *Minerva*, maj 1799, s. 145. Om Cardellis betydning for Thorvaldsen i øvrigt, se: Else Kai Sass, *Thorvaldsens Portrætbuster*, København 1963, bd. I, s. 62 ff.
6. Rainer Schoch, Rom 1797 – Frihedens tilflugtssted, i: *Kunst og Liv i Thorvaldsens Rom*, Thorvaldsens Museum 1992, s. 9.
7. C. H. Pfaff, *Lebenserinnerungen*, Kiel 1854, s. 100-101. Se endvidere: Dyveke Helsted, En romersk skitsebog, i: *Meddelelser fra Thorvaldsens Museum*, 1965, s. 40, note 1.
8. Carl Ludwig Fernow, *Römische Briefe an Johan Pohrt 1793-98*, Berlin 1944, s. 214.
9. Markus Neuwirth, *Die Argonauten*, Graz 1989, s. 84 ff.
10. Thorvaldsens Museum, inv. nr. M 462, s. 270.
11. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
12. Thiele, I, se note 1, s. 165.
13. Thiele, I, se note 1, s. 172.
14. Her citeret fra: Louis Bobé, *Frederikke Brun og hendes Kreds hjemme og ude*, København 1910, s. 184.
15. Thiele, I, se note 1, s. 172.
16. »Ich habe Hoffnung gegen das Ende des Winters mit Thorwaldsen zu reisen«, skriver Zoëga til Frederik Münter i København den 19. juni 1802. Her citeret fra: F. G. Welcker, *Zoëgas Leben*, Tübingen 1819, bd. II, s. 149.
17. Thiele, I, se note 1, s. 179.
18. Friederike Brun, Etwas über Albert Thorvaldsen, den Dänen, Bildhauer zu Rom, i: *Monatsblatt für gebildete Stände*, Jg. VI, 1812, Nr. 191-193 og 197-198.
19. Bobé, op.cit., se note 14, s. 184.
20. Friederike Brun, *Römisches Leben*, Leipzig 1833, bd. I, s. 303.
21. Bobé, op.cit., se note 14, s. 184. Bobé har oplysningen fra papirerne benævnt »Autografen« I-III, indeholdende breve til Friederike Brun og med hendes noter, Det kgl. Bibliotek, I, 29 fra 1802.
22. Friederike Brun, Noget om den danske Billedhugger i Rom Albert Thorvaldsen, i: *Athene*, VI, 1815, s. 5 og s. 14. Det meste af den danske tekst i Athene havde været trykt på tysk tidligere, se note 18.
23. Her citeret fra Bobé, op.cit., se note 14, s. 185.
24. Bobé, ibid. s. 186.
25. Friederike Brun, op.cit., se note 20, bd. II, s. 100.
26. Ibid. s. 101, citeret på dansk af forfatteren.
27. Carl Ludwig Fernow, Kunstnachrichten und neueste Literatur von Rom, dateret 1. juli 1803, i: *Der Neue Teutsche Merkur*, 8. Stück, August 1803, s. 314.
28. Thiele I, op.cit. note 1, s. 183.
29. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
30. I et brev fra 4. juni 1819 skriver Hope til Thorvaldsen: »... vous vous engageates a executer pour moi une statue de Jason d'après le modèle en plâtre, que j'eus le plaisir de voir dans votre etude ...«, Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
31. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
32. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
33. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
34. Thiele, op.cit. note 1, II, s. 54).
35. Thorvaldsens Museums brevkarkiv.
36. Se f.eks. Hroar Olsen, Breve til Thorvaldsen fra Jørgen Knudtzon, i: *Kunst og Kultur*, Bergen 1915, s. 14-56 passim.
37. Thiele, op.cit. note 1, III, s. 198.
38. Friederike Brun, Thorwaldsens Jason, i: *Iris. Ein Taschenbuch für 1804*, udg. af J. G. Jacobi, Zürich 1804, s. 287-288.
39. Jürgen Wittstock, *Geschichte der deutschen und skandinavischen Thorvaldsen-Rezeption bis zur Jahresmitte 1819*, Hamburg 1975, s. 54.
40. Fernow, op.cit. note 27, s. 314.
41. Her citeret fra Bjarne Jørnæs, *Billedhuggeren. Bertel Thorvaldsens liv og værk*, København 1993, s. 46.
42. J. B. Dalhoff, *Et Liv i Arbejde*, København 1915-16, s. 222 – det er Dalhoffs søn, der har skrevet bogen efter faderens optegnelser og breve.